

Innspill fra Norsk kommunalteknisk forening (NKF): Nytt rammeverk

Naturmangfold

Om NKF

NKF er en ideell organisasjon av, og for, norske kommunalteknikere. Foreningen er delt opp i fagfora for byggesak, bygg og eiendom, digital, plan & miljø og veg & park. NKF skal jobbe for å dele kunnskap og skape relasjoner på tvers av kommunegrensene.

Foreningen har over 400 virksomhetsmedlemmer, og medlemskommunene i NKF dekker 99,5% av den norske befolkningen. Over 1.000 kommunale enheter er aktive i foreningens nettverk.

Under følger NKFs innspill:

- 1. NKFs medlemmer står i førstelinjen i arbeidet med realisering av forpliktelsene Norge har signert på. Tilbakemeldinger fra våre medlemmer tyder på at kommunene per i dag ikke har ressurser nok til å sikre bevaring av naturmangfold i tråd med de nye forpliktelsene.**

Kommunen har de siste årene blitt ilagt stadig flere oppgaver uten at det nødvendigvis har fulgt med bevilgninger. Mer fokus på naturvern i plan- og byggesak vil også kreve flere ressurser og omlegging av eksisterende praksis.

NKF vedtok på sitt landsmøte mai 2022 en ny strategi hvor vi sammenstiller de kommunaltekniske oppgavene under rollen som miljøagenter. Våre medlemmer jobber daglig fra plan til drift og forvaltning av kommunaltekniske objekter.

Kommunene skal tilrettelegge for å utvikle kommunesamfunnet og avklare hvordan arealene i kommunen kan brukes. Kommunalteknikerne er også førstelinjen i møte med innbyggere og næringsliv i plan- og reguleringsprosesser. Med knappe ressurser, strengere krav og økende forventninger til tjenester fra innbyggere og næringsliv, faller arbeidet med naturmangfold lenger ned på prioriteringslisten både hos politisk ledelse og administrasjon. Selv med gode kommunale planer og intensjoner er resultatet at man prioriterer rask utvikling og økt lokal aktivitet fremfor bevaring av natur for fremtidige generasjoner.

Våre videre innspill tar utgangspunkt i denne erkjennelsen av "naturen og mangfoldet som taper". Dette er godt dokumentert i en rekke rapporter og studier fra blant annet FN, Klimautvalget, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og Miljødirektoratet.

- 2. NKF mener at plan- og bygningsloven (pbl) må bli en nei-lov for å sikre varig vern av natur.** I Norge har den kommunale reguleringspolitikken i hovedsak bestått av å finne nye urørte arealer som kan avsettes til utbyggingsformål i kommuneplan for så å tilbys aktører for detaljregulering og utbygging. Dette er den enkleste og rimeligste måten for kommunene for å sikre aktivitet og vekst i egen region.

Plan- og bygningsloven er det viktigste styringsverktøyet for selve reguleringsprosessen, men loven styrer i mindre grad hvilke arealer kommunen disponerer og utvikler. Denne arealdisponeringen må strammes inn lovverk for at implementeringen av det internasjonale rammeverket for naturmangfold skal lykkes.

For det første må det i kommunen skapes en felles forståelse og samhandling mellom den lokale politiske viljen og den lojale administrative oppgaveløsningen. Politikere er, og skal være, utviklingsorienterte, men har svært få incentiver til å prioritere naturvern fremfor å tillate og igangsette prosjekter. Implementeringen av et strengere naturvern vil føre til en stor økning av upopulære avvísninger av mottatte planforslag og byggesøknader gjort av både administrasjon og politisk utvalg.

For det andre må prioriteringen av naturvern styrkes i lovverket. Strengere krav i loven er den mest effektive måten å innføre økt vern på. Dette vil pålegge kommune nøyere vurderinger og redegjørelser for hvilke arealer som tas i bruk. Parallelt med dette bør det vurderes tiltak i loven som kan redusere tidsbruken på reguleringsprosessen. Raskere gjennomføring vil være et viktig incentiv for utbygger til å vurdere et tiltak som imøtekommer de skjerpede kravene.

Det er et kjent faktum at det gjerne tar 3-5 år å gjennomføre en reguleringsprosess og at denne tidsbruken er et hinder i sikre en bærekraftig arealforvaltning. I klimautvalgets rapport *Lovgivning til støtte eller hinder for å nå lavutslippssamfunnet*, dokumenteres det hvordan hele 27 sektorlover påvirker plan og bygningsloven. Sektorlovene er viktige for å sikre at nye planer ivaretar lovenes hensyn og at alle parter blir hørt, men høringsrunder i reguleringsaker påvirker, kompliserer og forsinker planprosessene. Dette fører til et press for å innvilge dispensasjoner som vanskeliggjør samhandling mellom plan og byggesak og lokalpolitikere ender i skvis mellom egne vedtatte planer og behovet for å imøtekomme innbyggere og utbyggingspress i egen region.

Plan- og bygningsloven må styrkes og det må i større grad gis rom for hurtig behandling av utviklingsplaner som ikke går på bekostning av i uberørt natur. NKF foreslår derfor at det gjøres følgende utredninger:

- a. Hvordan lov og forskrift kan styrkes med bestemmelser for bevaring av natur og miljø – det må ses nærmere på samordningsplikten
- b. Hvordan kan lov og forskrift sørge for økt tilrettelegging for ombygging og rehabilitering fremfor nybygg.
- c. Hvordan loven og forskrift kan styrkes for å bidra til at areal og bygningsdeler som er ikke i bruk f.eks. tak og fasader, kan tilgjengeliggjøres for lokal kraftproduksjon og energieffektivisering
- d. Hvordan loven kan styrkes for å sikre hensiktsmessig gjenbruk der det skal tas ut masser og rives, og at det blir krav til å sette «avfallet» i en sirkulær modell
- e. Hvordan lov og forskrift enklere kan tilgjengeliggjøre midlertidig areal for å løse utfordringer med deponi når det er ombruk og rehabiliteringsprosjekter.
- f. Hvordan loven kan stille krav om tidlig samhandling mellom arealplan, planforslag, reguleringsplaner og samhandling med kommuneloven for å ansvarliggjøre politikere enda tidligere i større planprosesser som vil gå i konflikt med forpliktelsene Norge har signert på.
- g. Loven må styrkes med en oppdatert teknisk forskrift som ivaretar ambisjonen i loven.

3. NKF mener at Kommuneloven må styrkes for å sikre varig vern av natur

Kommuneloven er «kokeboken» for hvordan en skal styre en kommune. Det må gjøres et grundig arbeid med å se på loven og hvorvidt den bidrar til at forpliktelsene (FNs klimamål?)

her blir implementert i kommunenes styringsmodell og dermed iverksatt i kommuner i hele Norge.

NKF mener det kan være behov for å vurdere regionale spesifikke hensyn inn i en oppdatert kommunelov. Vi ser en utbygging av fritidsboliger som må stoppe (begrenses sterkt), vi ser manglende tilgang til drikkevann, vi ser overvannsproblematikk som ikke løses i lovens krav om avgrensete samfunnsplaner og arealplaner.

NKFs erfaring er at fylkeskommunen som regional myndighet, ikke har klart å levere på oppgaven med å ta vare på naturmangfoldet i samarbeid med kommunene.

4. NKF mener at det å bruke urørt natur må koste penger

Terskelen for å ta i bruk urørt natur må heves både i sentrale og ikke-sentrale strøk, særlig i forbindelse med etablering av fritidsbebyggelse.

Det bør i tillegg vurderes hvorvidt kommunene kan ilegge utbyggere som ønsker å ta i bruk jomfruelig mark en form for miljøgebyr. Gebyret skal gi kommunene mulighet til å gjøre investeringer som sikrer økt bevaring av lokal natur. Deler av gebyret skal gå inn i et nasjonalt naturmangfoldsfond som skal sikre nasjonalt og lokalt vern lang sikt.

5. NKF mener at en naturbank kan være et godt virkemiddel for å gjennomføre naturmangfoldpolitikk.

NKFs medlemmer har gjennom en lang periode gode erfaringer med implementering av nasjonal boligpolitikk gjennom husbanken. Her har stortinget et godt virkemiddel over statsbudsjettet til å sette av penger som kommuner søker på for å sette en villet boligpolitikk i live i kommunen.

NKF mener at tilsvarende løsning må brukes også for natur og naturmangfold.

6. NKF mener nasjonale digitale løsninger for innsamling og rapportering må styrkes og bruke siste teknologi og være et partnerskap mellom offentlig og næringsliv

Vi står i et teknologisk mulighetsrom som kan gi politisk styring bedre sanntidsinformasjon, som er viktig når naturmangfoldet er satt under så hardt press.

NKF foreslår at det raskt settes av midler til å bruke teknologien for å ta i bruk engasjementet hos innbyggere for å ta vare på naturen. Vi trenger raske og sanntidsoppdateringer av kart etter det vi kaller i NKF Google-modellen. Alle må bidra med å samle inn data om naturen og status på mangfoldet. Data må gjøres gratis tilgjengelig og berikes med planer og forslag og vi tror kunstigintelligens kan ha modeller vi kan trene til å ivareta rammeverket vi har forpliktet oss til og styrke lokal kunnskap i lokale beslutninger. NKF tror Dansk miljøportal kan være til inspirasjon til hvordan data kan samles og gjøres tilgjengelig for alle.

Data om naturmangfold kan gi høy innovasjonstakt i digitale løsninger, ved bruk av KI. Det vil koste vesentlige mindre enn dagens modeller for offentlig digitalisering, gå raskere og gi oss mer informasjon. Det vil også utløse et næringspotensial for små innovative selskaper til å lage løsninger for Norge som kan ha internasjonalt potensiale. Vi anbefaler ikke et slikt program etter etablerte modeller, men å tørre å tenke nytt, annerledes og med høy tillitt til mennesker vilje og motivasjon til å gjøre ting på annen måte.

På vegne av Norsk Kommunalteknisk Forening

Kirsti Kierulf

Adm.dir